

Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

C. Aktivity a Participace - Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (Světová zdravotnická organizace WHO)

Třístupňová klasifikace upravená pro účely Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (§ 2958 o. z.) – zpracováno podle elektronické verze http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf

3 AKTIVITY A PARTICIPACE

Definice:

Aktivita je provádění úkolu (úkonu) nebo činu člověkem.

Participace je zapojení do životní situace.

Aktivita a její limity jsou obtíže, které člověk může mít při provádění aktivit.

Participace a její omezení jsou problémy, které člověk může prožívat při zapojení do životních situací.

Kvalifikátory

Domény jsou komponenty jednotlivých aktivit a participací a jsou uvedeny v jediném seznamu, který představuje všechny životní oblasti (od základního učení a pozorování až po složité oblasti, jako jsou společenské úkoly). Tyto komponenty mohou být použity k označení aktivit (a) nebo participace (p) nebo obojího.

K bližšímu určení komponent aktivit a participace slouží dva kvalifikátory. Kvalifikátor pro výkon (*provedení výkonu - performance*) a kvalifikátor pro kapacitu (*schopnost daného člověka*). Kvalifikátor výkonu popisuje, co a jak člověk dělá ve svém běžném prostředí.

Poněvadž běžné prostředí přináší různé souvislosti s danou společenskou situací, výkon označený tímto kvalifikátorem může být chápán jako „účast v dané životní situaci“ nebo „prožívaná zkušenost“ člověka v daných souvislostech, ve kterých právě žije. Tyto souvislosti obsahují faktory prostředí – všechny aspekty okolního světa fyzického, společenského a postoje společnosti, které mohou být kódovány za použití komponent faktorů prostředí.

Kvalifikátor kapacity popisuje schopnost člověka, jak může provádět úkol nebo aktivitu. Tento kvalifikátor zjišťuje nejvyšší možný stupeň funkční schopnosti daného člověka, kterého může v dané doméně a v daném momentě dosáhnout. Kapacita je měřena ve stejném nebo standardním prostředí, které představuje přizpůsobenou schopnost dané osoby. Komponenty faktorů prostředí se mohou použít k popisu vlastností tohoto uniformního, standardního prostředí.

Oba kvalifikátory, jak pro kapacitu, tak pro výkon, se použijí v souladu s následující stupnicí.

0 – žádná obtíž (nepřítomná, zanedbatelná) – **0 - 4%**

- žádná porucha znamená, že osoba nemá a nepocítuje žádný problém

1 – lehká obtíž (mírná, nízká) – **5 - 24%**

- mírná porucha znamená, že problém je přítomen méně než 25% času s intenzitou, kterou může osoba tolerovat (je dobře snesitelný), a který se stal zřídka během posledních 30 dní

2 – středně těžká obtíž (zřetelná větší) – **25 - 49%**

- střední porucha znamená takový problém, který je přítomen méně než 50% času s intenzitou, která zasahuje do každodenního života (je zřetelný), a který se děje občas během posledních 30 dní

3 – těžká obtíž (vysoká, extrémní) – **50 - 95%**

- výrazná porucha znamená takový problém, který je přítomen více než 50% času s intenzitou, která částečně rozvrací každodenní život osoby (značně velký), a který se děje často během posledních 30 dní

4 – úplná obtíž (úplná) – **96 - 100%**

- úplná porucha znamená takový problém, který je přítomen více než 95% času s intenzitou, která zcela rozvrací každodenní život osoby (obtíže jsou nesnesitelné nebo je funkce nemožná), a který se děje každý den během posledních 30 dní.

Široká procentní pásma jsou určena pro ty případy, u kterých jsou k dispozici správně odstupňované posuzovací testy (nástroje) nebo jiné standardy ke kvantifikaci problému při výkonu nebo limitu kapacity. Střední obtíž při výkonu obvykle dosahuje poloviny stupnice úplných obtíží. Procenta jsou odstupňována v různých doménách podle standardů dané populace jako procentuální. Pro tuto kvalifikaci je nutno používat jednotných způsobů posuzování, které bude nutno vyvinout pomocí výzkumu.

Kapitola 1. Učení se a aplikace znalostí

Účelné smyslové zkušenosti (d 110 – d 120)

d 110 Pozorování

Používání „zrakového smyslu“ (zraku) k záměrnému vnímání zrakových podnětů, jako je pozorování sportovní události nebo dětí, jak si hrají.

d 115 Naslouchání

Používání „sluchového smyslu“ (sluchu) k záměrnému vnímání sluchových podnětů, jako poslouchání rozhlasu, hudby nebo četby.

d 120 Jiné účelné vnímání

Používání ostatních základních smyslů k záměrnému vnímání podnětů, jako jsou dotyk tkaniny, ochutnávání sladkostí nebo čichání ke květinám.

Pro položky d 110, d 115 a d 120 platí, že jde o používání smyslů ke vnímání podnětů, o zpracování podnětů, o poruchu analyzátorů spočívající v tom, že člověk informaci nezpracuje

Základní učení (d 130 – d 155)

d 130 Opisování

Kopírování nebo napodobování jako základní složka učení, jako napodobování pohybů, zvuků nebo písmen abecedy.

d 135 Opakování

Opakování pořadí událostí nebo znaků (symbolů) jako základní složka učení, jako počítání v desítkách nebo recitace básně.

d 140 Učení – čtení

Získat způsobilost číst psaný materiál (jiný typ písma včetně Braillova písma) plynule a přesně, jako rozeznávat písmena abecedy, hláskovat slova správnou výslovností a rozumět slovům a větám.

d 145 Učení – psaní

Vyvinout způsobilost produkovat symboly, které představují zvuky, slova nebo věty způsobem, který má smysl (jiný typ písma včetně Braillova písma), jako je správné psaní s použitím správné gramatiky.

d 150 Učení – počítání

Vyvinout způsobilost manipulovat čísly a provádět jednoduché a složité matematické úkony, jako používání matematických znaků pro sčítání a odčítání a aplikovat správně matematické operace k danému problému.

d 155 Získání dovedností

Vyvinout základní a složité způsobilosti v ucelených řadách činností nebo úkolů tak, že dovedeme začít, pokračovat a dokončit získanou dovednost, jako je manipulace s nástroji nebo hraní her, podobných šachům.

U položek d 130, d 135, d 140, d 145, d 150 a d 155 se hodnotí převážně mentální stránka přiměřená pohybovým a smyslovým schopnostem.

Aplikace znalostí (d 160 – d 177)

d 160 Soustředění pozornosti

Záměrně se soustředit na specifický podnět tak, že se odfiltruje rozptylující hluk.

d 163 Myšlení

Formulovat a upravovat myšlenky, koncepty a představy, ať už za určitým cílem, či nikoliv, o samotě nebo s druhými osobami, jako je vytváření představ, dokazování pouček, pohrávání si s ideami, brainstorming (bouřlivé hromadění nápadů), meditace, zvažování, hloubání nebo přemýšlení. „Thinking“.

d 166 Čtení

Provádět aktivity obsahující chápání a interpretaci psaného jazyka (tj. knih, instrukcí nebo novin, tiskem nebo Braillovým písmem), jejichž cílem je získat celkové vědomosti nebo specifické informace. Braillovo písmo je částečný facilitátor.

d 170 Psaní

Užívání nebo produkování symbolů nebo jazyka za účelem vedení informací, jako je produkování psaných záznamů o událostech nebo myšlenkách nebo napsání dopisu. Braillovo písmo a jiné pomůcky se hodnotí obdobně jako v d 166.

d 172 Počítání

Provádět výpočty při aplikaci matematických principů tak, aby byly vyřešeny problémy, které jsou popsány slovy a dávají nebo ukazují výsledky, jako vypočítání sumy tří čísel nebo nalezení výsledku dělení jednoho čísla jiným číslem. Pomůcky se hodnotí obdobně jako v d 166.

d 175 Řešení problémů

Nacházet řešení jednoduchého problému, který obsahuje jednoduché východisko nebo otázku, při určení a analýze východiska, vyvinout řešení, vyhodnotit možné výsledky řešení a provést hledané řešení, jako je rozhodování v rozhovoru mezi dvěma osobami. Analýza - „problem solving“.

d 177 Rozhodování

Činit výběr mezi různými volbami (přáními), uskutečnit výběr, vyhodnotit výsledky výběru, jako je vyčlenit a koupit specifickou věc, nebo se rozhodnout a převzít odpovědnost za provedení jednoho úkolu z vícero úkolů, které je třeba provést. Poslední krok při řešení problému – převzetí odpovědnosti za výběr řešení.

Kapitola 2. Všeobecné úkoly a požadavky

d 210 Provádění jednotlivého úkolu

Provádět jednoduché nebo složité a koordinované výkony, vztahující se k mentálním i fyzickým složkám jednoho úkolu, jako je započítání úkolu, organizování času, prostoru a materiálu pro úkol, měřit, provádět, kompletovat a udržet úkol. Mentální i fyzické předpoklady se na výsledku hodnocení podílejí každý zhruba 50:50, nehodnotí se řešení úkolů uvedených v d 230 .

d 220 Provádění mnohočetných úkolů

Provádět jednoduché nebo složité a koordinované akce jako složky mnoho četných, integrovaných a složitých úkolů, postupně nebo současně. Mentální i fyzické předpoklady se na výsledku hodnocení podílejí každý zhruba 50:50, nehodnotí se řešení úkolů uvedených v d 230.

d 230 Vykonávání běžné denní povinnosti

Vykonávat jednoduché nebo složité povinnosti a koordinované akce plánovitě, řídit a kompletovat požadavky procedur nebo povinností ze dne na den, jako je odhadování času a vytváření plánů pro jednotlivé aktivity v průběhu dne. Jde o mentální i fyzické předpoklady pro plánování rutinních úkolů a řízení času během dne. Schopnost uvědomit si je, naplánovat a provést se hodnotí každá zhruba jednou třetinou.

d 240 Zvládání obtíží a jiných psychických nároků

Zvládat jednoduché nebo složité a koordinované činnosti, aby se řídily a kontrolovaly psychické požadavky na provádění úkolů vyžadujících jasnou odpovědnost a obsahujících distrakci (rušivé vlivy), stres (obtíže), nebo krize, jako je řízení vozidla během velkého provozu nebo péče o mnoho dětí.

Kapitola 3. Komunikace

Komunikace – přijímání, vnímání (d 310 – d 325)

d 310/d320 Přijímání mluvených zpráv/Přijímání zpráv ve znakové řeči (u neslyšícího)

Rozumět doslovnému obsahu zpráv, vedených mluveným jazykem, jako je porozumění, že výrok ujišťuje o nějaké skutečnosti nebo jde o idiomatické (jazykově zvláštní) vyjádření. Slyším a rozumím.

U neslyšícího - přijímat a rozumět zprávám ve formálním znakovém jazyce obsahujícím jasný význam.

d 315 Přijímání neverbálních zpráv

Rozumět doslovnému obsahu zpráv, vedených gestikulací, symboly a kreslením, jako je provádí dítě, když si mne oči, když je má unavené, nebo zvonek zvoní na poplach, což znamená, že hoří. Včetně dotyku.

d 325 Přijímání psaných zpráv

Rozumět zprávám (včetně smyslového vnímání a zapamatování) obsahujícím jasný význam v psaném jazyce (včetně Braillova písma), jako sledování politických událostí v denním tisku nebo rozumění biblickému obsahu náboženských zpráv. Hodnotí se i schopnost smyslového vnímání.

Komunikace – vytváření (d 330 – d 345)

d 330/d340 Mluvení/Vytváření zpráv ve znakové řeči (u neslyšícího)

Produkovat slova, věty a delší úseky řeči mluvených sdělení obsahující jasný význam, jako je sdělení skutečnosti nebo vyprávění povídky mluveným jazykem. Jde o mentální i fyzickou složku.

U neslyšícího - sdělovat jasné informace, obsahující význam, pomocí formálních znaků.

d 335 Vytváření neverbálních zpráv

Používat gest, symbolů a kreseb k předání zpráv, jako potřásání hlavy naznačující nesouhlas nebo nakreslení obrázku nebo diagramu k uvedení faktu nebo složité myšlenky.

d 345 Psaní zpráv

Vytvářet jasné zprávy, obsahující význam, které jsou sdělovány psaným jazykem, jako je psaní dopisu příteli.

Konverzace a používání komunikačních pomůcek a technik (d 350 – d 360)

d 350 Konverzace

Začít, udržet a ukončit výměnu jednoduchých myšlenek a idejí, mluvenou nebo psanou formou, znaky nebo jinou formou jazyka, s jednou nebo více osobami, známými nebo cizími, ve formálním nebo neformálním setkání. Zvažují se všechny obvyklé formy komunikace, jde o mentální i fyzickou způsobilost.

d 355 Diskuze

Začít, udržet a ukončit porovnání námětu s argumenty pro a proti, nebo vést rozhovor prostředky mluvenými nebo psanými znaky nebo jinou formou jazyka, s jednou nebo více osobami nebo známými, nebo cizinci ve formálním styku nebo z určité příčiny uskutečněném sezení. Jde o vyšší formu konverzace. Posuzuje se více mentální stránka, projeví se zejména úbytek intelektové schopnosti.

d 360 Používání komunikačních pomůcek a technik

Používat pomůcky, techniky a jiné prostředky k účelům komunikačním, jako zavolání přítele telefonem. Hodnotí se všechny obtíže při zacházení s přístroji.

Kapitola 4. Pohyblivost

Měnění a udržování pozice těla (d 410 – d 420)

d 410 Měnění základní pozice těla

Zaujímat určitou pozici, změnit ji a pohybovat se z jednoho místa na druhé, jako vstát ze židle a lehnout si na postel, kleknout si a vstát nebo si dřepnout.

d 415 Udržení pozice těla

Setrvat ve stejné pozici těla, která je vyžadována, jako zůstat sedět nebo zůstat stát při práci nebo ve škole.

d 420 Přemísťování

Pohybovat se z jednoho povrchu na druhý, například klouzat po lavici, nebo přesunout se z postele na křeslo, bez změny pozice těla.

Nošení předmětů, pohybování a zacházení s nimi (d 430 – d 445)

d 430 Zvedání a nošení předmětů

Zvednout předmět nebo přenést něco z jednoho místa na druhé, jako zvednout číši nebo přenést dítě z jedné místnosti do druhé. Jde o zapojení celého těla.

d 435 Přemísťování předmětů pomocí dolních končetin

Provádět koordinované úkony s cílem pohybovat objektem pomocí dolních končetin, jednou nohou, jako při kopání do míče nebo šlapaní na pedály na kole.

d 440 Využití ruky k jemným pohybům

Provádět koordinované činnosti při pohybování předměty, uchopení, manipulace a jejich uvolňování za použití jedné ruky, prstů a palce, jak to vyžaduje zvednutí mince ze stolu nebo otáčení ciferníkem nebo knoflíkem. Hodnotí se především výsledek – zvládnutí situace. Roli hraje, zda jde o dominantní končetinu.

d 445 Využití ruky a paže

Provádět koordinované činnosti, které vyžadují pohybovat objekty nebo manipulovat s nimi při použití rukou a paží, jako když zmáčkneme kliku u dveří, nebo házíme či chytáme nějaký objekt. Jde o využití celé ruky a paže, nejen o úchopovou funkci.

Chůze a pohyb (d 450 – d 460)

d 450 Chůze

Pohyb po povrchu na nohou, krok za krokem tak, že jedna noha je vždy na podlaze, jako při procházce, loudání se, kráčení vpřed, zpět nebo do strany. Jde o využití dolních končetin. Vozík není facilitátor.

d 455 Pohyb

Pohybovat se celým tělem z místa na místo jiným způsobem než chůzí, jako šplhat po skalách nebo utíkat po ulici, poskakovat, utíkat tryskem, skákat, dělat kotrmelce nebo běhat přes překážky.

d 460 Pohyb po různých lokalitách

Kráčet a pohybovat se po různých lokalitách a v situacích, jako chodit mezi pokoji v bytě uvnitř budovy nebo po ulici ve městě. Projeví se i mentální a smyslové obtíže v interakci s prostředím (např. poruchy orientace).

Pohyb pomocí dopravy (d 470 – d 475)

d 470 Používání dopravy

Používat dopravu jako pasažér, jako být vezen v autě nebo autobusu, rikše, levném autobuse, voze taženém zvířaty, soukromým nebo veřejným taxi, tramvají, podzemní dráhou, člunem nebo letadlem. Pasivní využití – způsobilost být pasažérem.

d 475 Řízení

Kontrolovat nebo řídit pohybující se dopravní prostředek či zvíře, cestovat podle vlastního záměru nebo mít vlastní způsob přesunu, jako je auto, bicykl, člun nebo zvířetem tažený vůz. Aktivní využití dopravních prostředků bez ohledu na předchozí zapojení – jde o hodnocení ztráty potenciálu.

Kapitola 5. Péče o sebe

d 510 Sám se umýt

Umýt a osušit si celé tělo nebo části těla, používat vodu a vhodné prostředky nebo materiály k mytí a osušení, jako se koupat, sprchovat, umývat si ruce a nohy, obličej a vlasy, a utírat se ručníkem. Jde o činnost v koupelně, nehodnotí se, jak se k ní dostane.

d 520 Péče o části těla

Starat se o části těla jako pokožka, obličej, zuby, vlasy, nehty a genitál, poněvadž vyžadují více než mytí a osušení. Nevyžaduje se žádná speciální místnost, jde o zvládnutí činnosti samotné.

d 530 Používání toalety

Plánovat vyměšování (menstruace, močení a defekace) a následné očištění těla. Nehodnotí se transport k toaletě.

d 540 Oblékání

Provádět koordinované výkony a úkoly při oblékání a navlékání oděvů a obuvi ve správném pořadí, jako obléci si, zapnout a svléknout košile, sukně, blůzy, kalhoty, spodní prádlo, sárí, kimona, přiléhavé oděvy, klobouky, rukavice, kabáty, střevíce, boty, sandály a trepky. Projeví se i mentální a kognitivní funkce.

d 550 Jídlo

Provádět koordinované úkony a činnosti při příjmu potravy, která je servírována, dávat si ji do úst a konzumovat ji kulturně, přijatelnými způsoby, krájet nebo lámat potravu na kousky, otvírat lahve a plechovky, používat jídelní příbory, zachovávat pořádek při hostině nebo obědě. Hodnotí se průběh i výsledek konzumace, včetně bezprostřední přípravy jídla k požití.

d 560 Pití

Uchopit a držet nápoj, dopravit jej do úst a konzumovat kulturně, přijatelnými způsoby, promíchat, promísit a nalévat nápoje, otvírat láhve a plechovky, pít slámkou nebo pít tekoucí vodu z kohoutku nebo pramene, sát mléko.

d 570 Péče o své zdraví

Zajistit fyzické pohodlí, zdravotní, fyzickou a duševní pohodu, jako udržovat vyváženou dietu a přiměřený stupeň fyzické aktivity, pečovat o teplo nebo chlad, chránit se před škodlivými vlivy, provozovat bezpečný sex, včetně užívání kondomů, pravidelně se nechat očkovat (imunizovat) a lékařsky vyšetřovat. Hodnotí se i uvědomění si těchto potřeb.

Kapitola 6. Život v domácnosti

Získávání nezbytných životních potřeb (d 610 – d 620)

d 610 Získání obydlí

Koupit, pronajmout, vybavit a uspořádat dům, byt nebo jiné obydlí. Hodnotí se komplexní činnost zahrnující jak mentální (převažující), tak fyzické úkony (pohyblivost do 25%). Poradenská činnost není facilitátor.

d 620 Získání nezbytných věcí a služeb

Vybrat, opatřit a zajistit všechno zboží a služby, které vyžaduje denní život, jako vybrat, transportovat a uskladnit potraviny, nápoje, oděvy, čisticí prostředky, topivo, nářadí a věci na vaření, domácí potřeby a nástroje; a obstarat ostatní domácí služby. Posuzuje se způsobilost ve vztahu k obvyklému stylu a způsobu nákupu zboží a obstarání služeb; pohyblivost může mít větší význam než u d 610.

Úkony v domácnosti (d 630 – d 640)

d 630 Příprava jídla

Plánování, vaření a podávání jednoduchých i složitých jídel pro sebe a ostatní, jako při přípravě menu, výběr jídla a pití, zajistit přísady, vařit pomocí tepla a připravit studená jídla a nápoje, a servírovat je.

d 6300 Příprava jednoduchých jídel

d 6301 Příprava složitých jídel

- podpoložky budou hodnoceny samostatně v algoritmu 50 : 50

d 640 Vykonávání domácích prací

Uspořádat domácnost úklidem domu, praním prádla, používat domácí spotřebiče, skladovat potraviny a odstraňovat odpadky; zametáním, vytíráním, mytím stolů, stěn a ostatních povrchů; shromažďovat a rozdělit domácí odpadky; upravit pokoje, klobuky a výtahy; prát, sušit, skládat a žehlit prádlo; čistit obuv; používat košťata, kartáče a vysavače; používat pračky, sušičky a žehličky.

Péče o domácnost a pomoc druhým (d 650 – d 660)

d 650 Péče o předměty v domácnosti

Udržovat a upravovat domácnost a jiné osobní předměty, včetně domu a všeho, co obsahuje látky, dopravní prostředky a pomocné prostředky, starat se o rostliny a zvířata, jako vymalovat nebo tapetovat pokoje, připevňovat nábytek, opravovat vodovod, udržovat vozidlo, zalévat rostliny, udržovat v čistotě a krmit domácí zvířata.

d 660 Pomoc druhým

Pomáhat druhým členům a jiným, když se učí, při komunikaci, péči o sebe, pohybu v domě i mimo dům; zajímat se o blaho členů domácnosti a ostatních.

Kapitola 7. Mezilidská jednání a vztahy

Základní mezilidské vztahy (d 710 – d 720)

d 710 Základní mezilidská jednání

Jednání s lidmi v kontextu a sociálně přiměřeným způsobem, jako při projevu úcty, když je to vhodné, nebo odpovídat na cítění druhých. Vliv mohou mít i poruchy struktury či funkce, např. porucha řeči, kosmetické vady, strabismus, narušená mimika apod.

d 720 Složitá mezilidská jednání

Udržovat a organizovat jednání s ostatními lidmi, v daných souvislostech a společensky vhodným způsobem, jako při ovládnutí emocí a impulzů, kontrole slovní a fyzické agresivity, jednat nezávisle a v souladu se společenskými pravidly a konvencemi.

Zvláštní mezilidské vztahy (d 730 – d 798)

d 730 Jednání s cizími lidmi

Angažovat se v dočasných kontaktech a stycích s cizími osobami za určitým cílem, jako při dotazování se na směr nebo při nakupování. Zejména nahodilý kontakt.

d 740 Formální společenské vztahy

Vytvářet a udržovat specifické vztahy ve formálním uspořádání, jako se zaměstnavateli, profesionály nebo organizátory služeb. Předpoklad dlouhodobějších vztahů.

d 750 Neformální společenské vztahy

Vstupování do vztahů s ostatními, jejichž důvodem je život ve stejné komunitě nebo v místě bydliště, nebo se spolupracovníky, studenty, spoluhráči nebo osobami se společným zázemím nebo zaměstnáním.

d 760 Rodinné vztahy

Vytvářet a udržovat úzké vztahy s osobami, jako jsou členové nukleární rodiny, rozšířené rodiny, schovanci, adoptivní rodiče, odstupňované vztahy, více vzdálené vztahy jako s bratranci druhého stupně nebo zákonnými zástupci.

d 770 Intimní vztahy

Vytvářet a udržovat blízké nebo romantické vztahy mezi jedinci, jako manželem a manželkou, milenci nebo sexuálními partnery.

d 798 Schopnost reprodukce

Ztráta či snížení plodnosti. Všechny metody směřující k naplnění reprodukční funkce jsou facilitátory.

Kapitola 8. Hlavní oblasti života

Výchova (d 810 – d 839)

d 810 Neformální výchova

Učení doma nebo v jiném, nějakém neinstitucionálním zařízení, jako učit se řemeslu a jiným dovednostem od rodičů nebo členů rodiny, nebo domácím učením. Týká se i dospělých.

d 839 Formální vzdělávání

Učení na různých stupních organizovaného vzdělávání. Podle věku se hodnotí následující podpoložky, a to v rovnoúhlém poměru:

d 8391 Předškolní výchova

d 8392 Školní výchova

d 8393 Příprava na povolání

d 8394 Vyšší vzdělání

Práce a zaměstnání (d 840 – d 850)

d 840 Vzdělávání (příprava na práci)

Zapojit se do programů, vztahujících se k přípravě na zaměstnání, jako vykonávání úkolů požadovaných na studentech, internátní učení a výcvik v provozovně. Týká se i dospělých, zejména v rámci rekvalifikace.

d 845 Získání, udržení a ukončení zaměstnání

Hledat, nalézt a vybrat si zaměstnání, být najat a přijat do zaměstnání, udržet se a pokračovat v práci, obchodě, zaměstnání nebo povolání, a opustit práci vhodným způsobem. Jde o procedurální záležitosti spojené s nalezením a zajištěním si zaměstnání.

d 850 Placené zaměstnání

Účastnit se všech aspektů práce, jako zaměstnání, obchod, povolání nebo jiné formy zaměstnání, za plat jako zaměstnanec, na plnou nebo částečnou pracovní dobu, nebo se sám zaměstnávat, jako hledat si zaměstnání a získat práci, vykonávat požadované úkoly plynoucí z práce, dostavit se do práce v požadovaném čase, dohlížet na ostatní pracovníky nebo být sám kontrolován, a vykonávat požadované úkoly sám nebo ve skupině. Jde o výkon samotné pracovní činnosti.

Kapacita – hodnotí se potenciál ve vztahu k jakékoliv práci

Výkon – hodnotí se ve vztahu ke konkrétní práci, kterou poškozený vykonával

Ekonomická činnost (d 860 – d 870)

d 860 Základní ekonomické operace

Účastnit se nějakým způsobem jednoduchých ekonomických operací, jako používání peněz k nákupu potravy nebo k výměně, směňovat zboží nebo služby; nebo šetřit peníze.

d 865 Složitě ekonomické operace

Účastnit se nějakým způsobem složitě ekonomické operace, která obsahuje výměnu kapitálu nebo vlastnictví, a záruku zisku nebo ekonomické hodnoty, jako prodej obchodu, továrny, nebo vybavení, udržovat bankovní konto nebo obchodovat s komoditami.

d 870 Ekonomická soběstačnost

Mít přehled o ekonomických zdrojích, privátních nebo veřejných, zařídit záruky a ekonomické jistoty pro současné a budoucí potřeby. Ekonomická gramotnost.

Kapitola 9. Život komunitní, sociální a občanský

d 910 Občanský život (v komunitě)

Účastnit se všech aspektů společenského života komunity, jako angažovat se v charitativních organizacích, klubech se sociální tematikou nebo v profesionálních sociálních organizacích.

d 920 Rekrece a volný čas

Podílet se na hře, rekreaci nebo odpočinkové aktivitě, jako neformální nebo organizované hře a sportech, programech tělesné zdatnosti, relaxace, zábavy a rozptýlení, navštěvovat umělecké galerie, biografy a divadla; podílet se na řemeslech a zájmových činnostech, zábavné četbě, hrát na hudební nástroje; vyhlídkové zájezdy, turistika a cestování pro zábavu.

d 930 Náboženství a duchovní život

Účastnit se náboženských a duchovních aktivit, být členem organizací a praktikovat činnost pro sebenaplnění, nalezení názoru, náboženské nebo duchovní hodnoty a navázání spojení s božskou silou, jako být zapojen do akcí v církvi, kostele, mešitě nebo synagoze, modlit se nebo zpívat z náboženských důvodů a duchovního soustředění.

d 950 Politický život a občanství

Účastnit se ve společenském, politickém a řídicím životě občanů, mít zákonný status občana a prosazovat práva, ochrany, výsady a povinnosti s tím spojené, jako je právo volit a soutěžit o politickou roli, utvářet politické asociace, prosazovat práva a svobody spojené s občanstvím (tj. práva na svobodné vyjadřování, sdružování, náboženství, ochranu proti

neodůvodněnému vyšetřování a věznění, právo na právní poradu, na soudní přelíčení a jiná zákonná práva a ochrany proti diskriminaci); mít zákonné postavení jako občan.

Stav k 1. 11. 2016